

(המשך מעמוד 27)

אהרון ברק בדמות חדשה. הוא הפיח חיים בתפקיד היועץ-המישפטי, הכניס בו תכנים חדשים, הפך אותו לדמות מרכזית בחיים הציבוריים במדינה.

אולם המהפכה החשובה ביותר שהכניס ברק בתפקיד, שאף אחד מקודמיו לא חלם אודותיה, היתה זו של העמדת החוק כערך בפני עצמו ולא כמכשיר הכפוף למוסד או לשלטון כלשהו. יותר מכל אדם אחר לפניו תרם אהרון ברק לעיצוב תדמיתה של מדינת-ישראל בעיקר בעיני אזרחיה.

בחודשים האחרונים הרבה יותר מאשר ראשי-הממשלה.

שילוב של שני גורמים תרם להיווצרות מצב זה. היו אלה אישיותו המיוחדת במינה של אהרון ברק והמצב שנוצר במדינה כאשר השלטון חדל מלתפקד ונוצר חלל ריק אשר הומין את פעילותו והתערבותו של גורם אחר.

במדינה אחרת והו המצב המזוין מהפכה צבאית ותפיסת השלטון בידי הצבא. לי מזלה של מדינת-ישראל מילא היועץ-המישפטי שלה את החלל שנוצר ואת מקום



## ברק

אהרון ברק בגיל שנתיים עם הוריו, לאה וצבי בריק, בקבונה שהיתה אז עיר-הכירה של ליטא. שבה התגוררו כ־30 אלף יהודים. שנתיים וחצי אחרי שצולמה התמונה היו אהרון והוריו בגטו. לטענת האם ניבא כבר אז כפרי ליטאי שבביתו מצאו מיקלט מפני הנאצים במשך חצי שנה: "אהרון עוד יהיה אדם גדול!"

כמדינת-חוק, בה שווים הכל בפני החוק ובה משמש החוק סייג לשררה ומכשיר להגנת האזרח וזכויותיו.

**מורה ארוכה** של החלטות ומעשים שקיבל וביצע היועץ-המישפטי בטרם מלאו שנתיים לכהונתו, קבעו את הפירוש החדש שנתן לתפקיד היועץ-המישפטי, כמי שמופקד על שמירת החוק במדינה, על עצמאותו ואי-תלותו.

זה החל כאשר באוקטובר 1975 החל ברק לטפל ברשימות פסוליה-החיתון ומעוכבי-הנישואין של הרבנות, וביטל את הסדרי ההעדפה שהיו קיימים באוצר לגבי הצהי רות ההון של היהודים. זה נמשך דרך הפסיקה בה קבע שהחלטות ועדות-הכנסת אינן מחייבות את הממשלה, דרך ההחלטה לבטל את הנוהג הבלתי חוקי של הענקת מדליות ומטבעות במתנה למנהלי החברה הממשלתית למטבעות ועד המלצתו לבטל את מינויו של עורכי-הדין מיכאל פירון כי יו"ר הדירקטוריון של התעשייה האווירית, בשל ניגוד האינטרסים הקיים בין מילוי תפקידו זה לשרא תפקידיו.

הוא האיש שהחליט להעמיד לדין את יהושע פרץ, ואת הרב לוינגר — למרות הסערות הציבוריות שהיו כרוכות בכך, ומנגד שלא להעמיד לדין את הפנסיונר ישראל שחק, בשל הפעילויות האנטי-ישראליות כביכול שיוחסו לו.

אולם את ההחלטות החשובות והמשמעותיות ביותר, בהן נזקק למידה רבה של אומץ-לב אורח וציבורי ושל יושר אינטלקטואלי, קיבל אהרון ברק בשתי הרי פרשות שהטעירו את המדינה יותר מכל בחודשים האחרונים: פרשת אשר ידלין ופרשת חשבון הדולרים של לאה רבין. ההחלטות האמיצות שקיבל היועץ-המישפטי בטיפולו בשתי פרשיות אלה, שחלקן עמדו לא רק בניגוד מפורש לאיני-טרטום של הממשלה ושל מילגת השלטון, אלא היו מנוגדות לדעת שרי הממשלה ו-החלטותיהם, הבהירו לפתע מה העוצמה והסמכויות שמרכו בידי היועץ-המישפטי. הסתבר שביכולתו של אדם אחד להחליט על החלטות מדיניות שיהיו להם מורא, אגישתו של בטיפולו בשתי פרשיות אלה, גנים ובטוחים במעמדם, דוגמת אשר ידלין, ולגרום לשליחתם לבית-סוהר, יותר מזה, הוא האיש שבתוקף הקפדתו על העיקרון של השוויון בפני החוק חולל תמורה בכל החיים הפוליטיים במדינה בשנים הקרובות. לא לחינם הפך אהרון ברק בין-לילה לדמות מפתח בחיים הציבוריים במדינה. אין שמץ של ליגלוג כאשר שרים ומנהיגי גים מכנים אותו בתואר "ראשי-הממשלה האמיתי". יש בכך מעין ציון עובדה כי היועץ-המישפטי השיפע על חיי המדינה

הוענק לו פרס קפלן על הצטיינותו במח"ק ובמדע. קבעו או השופטים שהעניקו לו את הפרס: "מחקריו מצטיינים בבהירות רות הסגנון וההרצאה, בהרפיות הניתוח הדוגמטי וההגיוני, בעוז הרוח לביקורת גלויה וישרה ובריסון עצמי לביקורת עניינית ותכליתית." היתה זו הגדרה מדוייקת של התכונות שארבע שנים לאחר מכן איפשרו לו להיטוך את תפקיד היועץ-המישפטי לממשלה לתפקיד עצמאי, משוחרר מכל תלות והי סמכותי ביותר מכל סמכויות השלטון במדינה.

**ראשונה יצא הפרופסור** אהרון ברק מאלמוניותו כלפי הציבור הרחב כאשר ב־1975, הוענק לו פרס ישראל למדעי המישפטי, עבור הפירוש שכתב ל"חוק השליחות, הנחשב לאחד המסוככים ביותר במדע המישפטי. עצם הענקת הפרס, הניתן בדרך כלל עבור מיפעל חיים, למישפטן צעיר שזה עתה מלאו 39 שנים, היתה בבחינת הפי-תעה. זמן קצר אחר כך המליץ שרי-המישפטיים, חיים צדוק, בפני הממשלה למנות את הפרופסור ברק לכהונה הרמה של היועץ-המישפטי לממשלה.

"הדבר בא לי הכפתעה גמורה", הגיב או ברק על המינוי. "העמדת את שרי-המישפטיים מיד על הקשיים האובייקטיביים: חוסר-ניסיון בהפועות בבתי-דין מישפטי; חוסר התמחות במישפט פלילי ובמישפט ציבורי. מבחינתי היה מדובר בתהום חדש, בלתי ידוע ואחראי מאוד, המחייב החלטות קשות".

כאשר החליט ברק לבסוף לקבל על עצמו את התפקיד שהוצע לו, הסביר את החלטתו: "אני צריך את הצרתי הזאת, כי כך אוכל לתרום למדינה ולחברה. הי חוק הינו מכשיר חברתי חשוב ביותר, באמצעותו ניתן ליצור חברה טובה יותר, ואם אתה נקרא לכך, למלא שליחות כזו, אין אתה רשאי לסרב..."

יתכן שאו צילצלו דבריו אלה של ברק באוזני אנשים מסויימים כמליצה שדופה, שנהוג להשמיעה בכל פעם שמקבלים תפי-קיד ציבורי, אבל אלה עמדו מיד על טעותם. אהרון ברק התכוון לכל מילה ש-אמר. כמעט כל מעשה שעשה בתוקף תפי-קידו כיועץ-מישפטי חתר לאותה מטרה שהציב לעצמו: לנסות ליצור באמצעות החוק חברה טובה יותר.

עבור אהרון ברק לא היתה זו משימה תיאורטית ומופשטת, כי אם משהו מוגדר וברור שניתן לישמו במציאות בחיי היום-יום, כפי שהוכיח זאת. תחושה מעין זה של חוב צדק טבעי מחודד ושל ראיית החוק כמכשיר שימושי לשמירת זכויותיהם של האזרחים ולשיפור פני החברה, אינה נרכשת בפקולטה למישפטים, יהיה התלי-מיד שם מוכשר ומבריק ככל שיהיה.

אהרון ברק רכש אותה, בדרך הקשה ביותר בפקולטה של החיים, באותו פרק של חייו שהוא נוהג להתעלם ממנו ולהדחיקו.

**אהרון ברק** היה בן 3 כאשר פרצה מילחמת העולם-השנייה, כעבור שנה

בתום מילחמת העולם-השנייה, אביו, צבי בריק, היה בשעתו עסקן מפא"י ותיק ב-ליטא, ניהל את משרד העליה הארץ-ישראלי בקובנה. כשעלו לארץ השתקעו תחילה בחיפה, עברו משם למושב ירקונה שבשרון. שם החל אהרון את לימודיו ב-כיתה ה'.

"היה לי קצת קשה בלימודים", סיפרה אמו, לאה בריק. "הוא סיים את שנת הלימודים הראשונה עם שתי בחינות — בעברית ובתנ"ך. לקחנו לו מורה והיא לימדה אותו בחופש. שנה אחר כך כבר היה תלמיד ככל התלמידים."

כשעזבו את המושב עברו בני משפחת בריק לתל-אביב. התגוררו בדירת מר"תף" מספרת אמו. "היה שם הם נורא ולא אחת הייתי לוקחת את הילד לשפת-הים, כדי שיעשה שם שיעורים. הוא לא התלונן אף פעם. תמיד היה נוח ושמח ב-חלקו. לא היו לי בעיות איתו."

עוד באותה שנה קיבל אביו של אהרון עבודה בהוצאת הספרים של הסוכנות בי-ירושלים והמשפחה עברה להתגורר שם. אהרון השלים את לימודיו במגמה הרי-אלית של בית-הספר התיכון שליד האר-ניברסיטה העברית.

במשך ארבע שנים נוספות למד בפי-קולטה למישפטים באוניברסיטה, במי-סגרת העתודה האקדמאית. רק בגיל 22, כשסיים בהצטיינות את לימודיו, החל את שירותו הצבאי. במשך ארבע שנים שיר, רת, בדרגת סרן בלשכת היועץ הכספי ל-רמטכ"ל.

בגיל 27, כשמאחוריו כבר ארבע שנות הוראה בפקולטה למישפטים, קיבל את תור-אר הדוקטור. כעבור חמש שנים הוא הפך לפרופסור הצעיר ביותר במדינה ואחד למרצים האהודים בפקולטה למישפטים. שמו של אהרון ברק, כבעל מוח מיש-פטי מבריק, הלך אז לפניו. בשנת 1973



## הגי'אניסם

אהרון עם הוריו, אחרי כניסתו לגימנסיה שליד האוניברסיטה העברית בירושלים. עד לגיל 11 לאדע אהרון את השפה העברית. הוא החל את לימודיו בארץ בכיתה ה', אותה סיים כשלוחבתו שתי בחינות.

השילטון תפס חוק.

**ה איש הנכון** שנמצא בשעה הנכונה במקום הנכון היה כמעט אלמוני כא-שר התמנה לתפקיד ביולי 1975.

אהרון ברק, שכיהן אז כחצי שנה ב-תפקיד דיקאן הפקולטה למישפטים באר-ניברסיטה העברית בירושלים, היה מוכר בקרב קהילת המשפטים הישראלית והי-בינלאומית. אולם שמו לא אמר דבר לציבור הרחב.

צנוע, נחבא אל הכלים, מתרחק מזרקורי-הפירוטומת ומהתחככות פומבית באירועים ציבוריים, נמנע מפעילות מפלגתית או התחייבויות חברתיות אחרות, מרושל מעט בלבשו, בלתי פורמאלי וחמוגן ביצירת מגע בלתי אמצעי. נודע אהרון ברק כבר או כעילוי וכבעל מוח מישפטי מבריק.

המשפטן הוותיק והח"כ לשעבר, פרופ-סור הנס קלינגהופר, מי שהיה מורהו של ברק, אמר עליו: "פשוט קשה לתאר את העומק המהשבתי שלו; את ידיעותיו הי-רחבות; את יכולתו לנתח כל בעיה מי-צדדים רבים ומגוונים. הוא בעל שישה מוחות. הוא מסוגל לעסוק באותה שעה בשישה נושאים שונים ולחקור כל אחד מהם בשלימות מירבית". הוא היה בן 11 כשעלה עם הוריו לארץ.



## סגן בצה"ל

אהרון ברק בגיל 22, אחרי שסיים את לימודיו בהצטיינות בפקולטה למישפטים באוניברסיטה העברית. בצה"ל שירת במשך ארבע שנים בלישכת היועץ הכספי למטכ"ל. בתמונה הוא נראה רוקד עם אשתו אלישבע, מוסמכת לכימיה, הלומדת כיום מישפטים כדי להיות קרובה יותר לעיסוקי בעלה.